

FOTO: TON VAN WIJK 23-03-2013

Op het Landje van Geijssel werden IJslandse Grutto's bestudeerd

Dit jaar vonden vier praktijklessen plaats, in de vorm van door ervaren vogelaars begeleide excursies. Vanwege het wederom grote aantal deelnemers waren bij vrijwel elke les drie docenten aanwezig. Excursiedoelen waren dit jaar Flevoland (9 februari), Waterland (10 maart), IJmuiden (31 maart) en tot slot Amstelland (20 april). Als docenten tijdens de praktijklessen in het veld traden Auke Jansen, Edial Dekker, Evert Pellenkofft, Frank van Groen, Mark Kuiper, Rob Baars, Steven Wytema en Teun van Dijk op. Tijdens de praktijklessen werd in het excursiegebied door kleine groepen gekeken en geluisterd naar vogels. Er was volop gelegenheid tot het stellen van vragen.

Naast de themagroepen werd uiteraard ook aandacht besteed aan andere interessante vogels die tijdens de excursies werden waargenomen. Enkele krenten in de pap waren een Kuifduiker in zomerkleed bij en een Houtsnip op de Zuidpier van IJmuiden, drie Middelste Zaagbekken op het IJmeer bij Waterland, Roerdomp, Kraanvogel, Zeearend en Ruigpootbuizerd in Flevoland, IJslandse Grutto's op het Landje van Geijssel en een Gekraagde Roodstaart in de Middelpolder.

Na afloop van de cursus zijn de antwoorden op de opdrachten in de cursusklafter per mail naar alle cursisten gestuurd.

Hopelijk hebben alle deelnemers geleerd en genoten van de cursus en hebben ze nog meer plezier in het vogelen gekregen dan ze al hadden.

Jaaroverzicht waarnemingen 2010-2012

Frank van Groen

FOTO: FRANK VAN GROEN

Zwarte Ibsissen, Waterland, 2 juni 2012

De meest populaire website om vogelwaarnemingen in te voeren in Nederland is zonder enige twijfel waarneming.nl. De via deze site ingevoerde waarnemingen van vogels in de regio Amsterdam worden elk kwartaal verwerkt in de waarnemingenrubriek in De Gierzwaluw. De laatste jaren wordt deze rubriek samengesteld door Auke Jansen. Alleen niet-vervaagde waarnemingen van mensen die in hun account op waarneming.nl hebben aangegeven dat hun waarnemingen door andere organisaties mogen worden gebruikt worden meegenomen. Gelukkig geldt dat voor de meeste waarnemers.

Naast waarnemingen uit waarneming.nl worden ook waarnemingen van trektellen.nl en enkele meldingen die alleen op AVN verschijnen meegenomen in de waarnemingenrubriek. Alleen waarnemingen van wat minder algemene soorten, uitzonderlijke aantallen of bijzondere data worden opgenomen.

Daarnaast is het interessant om over een wat langere periode te kijken naar vogelwaarnemingen in de Amsterdamse regio. Hoeveel soorten worden elk jaar gezien en zijn er verschillen tussen de jaren? Om hier achter te komen zijn de waarnemingen van de afgelopen drie kalenderjaren die zijn ingevoerd in waarneming.nl geanalyseerd.

Daarnaast is het leuk om te weten wie veel waarnemingen invoeren.

Methode

Van 2010, 2011 en 2012 is half februari 2013 een uitdraai gemaakt uit waarneming.nl van de vogelwaarnemingen in de Amsterdamse regio. Vervolgens zijn deze waarnemingen gerangschikt naar soort en waarnemer.

Oehoe, Zuider Amstel, 12 december 2010

Van Klein Waterhoen en Roze Spreeuw waren de ingevoerde waarnemingen niet zeker. Deze zijn uit het bestand verwijderd. Een aantal exoten zijn verder buiten beschouwing gelaten omdat het bij de desbetreffende waarnemingen waarschijnlijk om ontsnapte vogels gaat: Roze Pelikaan (2011-2012), Kleine Flamingo (2012), Rosse Fluiteend (2012), Zwarthalszwaan (2010-12), Keizergans (2010), Kaapse Casarca (2012), Muskuseend (2010-12), Monniksparkiet (2011-12), Valkparkiet (2010-12) en Senegalpapegaai (2012). Ook ondersoorten als Witkopstaartmees en vormen als Witkoppige Staartmees zijn buiten beschouwing gelaten.

Min of meer ingeburgerde exoten die zich hier (of in het aangrenzende buitenland) ook in het wild voortplanten zijn wel meegeteld. Het gaat hier om Zwarte Zwaan, Indische Gans, Sneeuw-gans, Grote en Kleine Canadese Gans, Nijlgans, Casarca, Carolina-eend, Mandarijneend, Rosse Stekelstaart, Stadsduif, Halsbandparkiet en Grote Alexanderparkiet. Al deze soorten zijn niet-zangvogels en op Sneeuw-gans na (2010 en 2012) zijn ze in alle drie de jaren waargenomen binnen de regiogrenzen.

Waarnemingen en soorten

Een overzicht van het aantal waarnemingen dat overblijft na deze selectie is, getotaliseerd per jaar, te vinden in Tabel 1. In de jaren 2010-2012 werden in totaal 281 vogelsoorten waargenomen in de Amsterdamse regio. Het aantal soorten in elk van de drie jaren ontloopt elkaar niet veel en ligt zo rond de 250. Beste jaar was 2011 met 253 soorten. In elk van de drie jaren zijn ruim 50.000 vogelwaarnemingen die betrekking hadden op ongeveer één en een kwart miljoen exemplaren ingevoerd.

Tabel 1. Totaal aantal soorten, waarnemingen en exemplaren per jaar

jaar	2010	2011	2012
aantal soorten	251	253	248
aantal waarnemingen	50.006	50.970	51.952
aantal exemplaren	1.258.946	1.237.568	1.258.481

Tabel 2. Soorten met waarnemingen uit één jaar

jaar	2010	2011	2012		2010	2011	2012		2010	2011	2012
Roodhalsfuut	1			Steppekiekendief		3		Grote Pieper			3
Noordse Pijlstormvogel		1		Grauwe Kiekendief		1		Engelse Kwikstaart		2	
Vaal Stormvogeltje		4		Griël		1		Krekelzanger			210
Jan-van-gent		1		Strandplevier			2	Waterrietzanger	3		
Koereiger		6		Gestreepte Strand- loper		19		Pallas' Boszanger	1		
Flamingo		136		Breedbekstrandloper	29			Kuifmees	1		
Siberische Taling			1	Poelruiter	35			Grauwe Klauwier	3		
Eider	2			Grote Jager			3	Kleine Klapekster			74
Grote Zee-eend			9	Vorkstaartmeeuw			10	Bonte Kraai		2	
IJseend		106		Grote Burgemeester			354	Europese Kanarie		1	
Slangenarend	1			Kleine Alk		9		Frater	2		

Tabel 3. Soorten met waarnemingen uit twee jaren

jaar	2010	2011	2012		2010	2011	2012		2010	2011	2012
Parelduiker		3	1	Grauwe Franjepoot	2		36	Hop	29	49	
Woudaap	1	6		Rosse Franjepoot	8	1		Duinpieper	1	1	
Zwarte Ibis		2	114	Middelste Jager		1	1	Roodkeelpieper	1		1
Dwerggans	20		6	Kleine Burgemeester	194		14	Grote Karekiet		1	47
Sneeuw-gans	1		1	Lachstern	1	1		Glanskop	3	1	
Vale Gier	1	2		Dwergstern		5	2	Taigaboombkruiper	1	1	
Porseleinhoen	2		1	Witvleugelstern		3	15	Raaf		2	4
Kwartelkoning	45		8	Zomertortel	2		2	Roodmus	10		6
Morinelplevier	1		1	Oehoe	14	1		Geelgors	3	5	

Van 221 soorten werden in elk jaar waarnemingen doorgegeven. Het gaat hierbij voornamelijk om regulier in onze regio voorkomende soorten. Toch zitten hier ook redelijk zeldzame soorten bij met minder dan tien waarnemingen in de drie jaren. Het gaat om Roodkeelduiker (5), Zwarte Ooievaar (8), Grote Stern (8), Bladkoning (9), Bonte Vliegenvanger (10) en IJsgors (3).

Van 27 soorten werden in twee jaar en van 33 soorten werden in slechts één jaar waarnemingen doorgegeven (zie Tabel 2 en 3). Zeldzame gasten worden soms door veel twitchers bezocht en ingevoerd, zeker als ze geruime tijd aanwezig zijn. Extreme voorbeelden van dergelijke gevallen

zijn Flamingo op de Kinseldam (136 maal ingevoerd, 2011), IJseend op de Sloterplas (106 maal ingevoerd, 2011), Grote Burgemeester aan de Plesmanlaan (354 maal ingevoerd, 2012), Kleine Klapekster in het Science Park (74 maal ingevoerd, 2012), Zwarte Ibis in Waterland (144 maal ingevoerd, 2012) en Kleine Burgemeester Hoofddorppleinbuurt & omgeving (194 maal ingevoerd, 2010). Gezien het voorgaande moge duidelijk zijn dat het aantal ingevoerde waarnemingen niks zegt over het aantal gevallen van een bepaalde soort, zeker niet bij zeldzame soorten.

Tabel 4. Vogelsoorten in top-10; per jaar, voor de periode 2010-2012 (met aantal waarnemingen), hoogste aantal exemplaren over gehele periode en hoogste aantal per waarneming

	2010	2011	2012	totaal 2010-2012	N	hoogste aantal ex. 2010-2012	N	hoogste aantal per waarneming	N
1	Buizerd	Buizerd	Buizerd	Buizerd	4051	Smient	1099087	Smient	707
2	Slechtvalk	Slechtvalk	Slechtvalk	Slechtvalk	3601	Brandgans	378535	Brandgans	468
3	Kokmeeuw	Meerkoet	Meerkoet	Meerkoet	2968	Kuifeend	316788	Kolgans	381
4	Meerkoet	Kokmeeuw	Krakeend	Kokmeeuw	2752	Kolgans	280522	Goudplevier	155
5	Halsbandparkiet	Krakeend	Kokmeeuw	Krakeend	2649	Grutto	185440	Kuifeend	130
6	Zwarte Kraai	Ekster	Kuifeend	Kuifeend	2430	Spreeuw	185272	Spreeuw	124
7	Koolmees	Blauwe Reiger	Blauwe Reiger	Blauwe Reiger	2388	Kievit	145872	Grutto	124
8	Merel	Kuifeend	Merel	Halsbandparkiet	2374	Grauwe Gans	129467	Kievit	90
9	Krakeend	Halsbandparkiet	Wilde Eend	Ekster	2317	Meerkoet	101920	Topper	72
10	Kuifeend	Wilde Eend	Grauwe Gans	Merel	2314	Kokmeeuw	96923	Wulp	65

Een overzicht van de tien soorten met het hoogste aantal waarnemingen in de jaren 2010-2012 samen en per jaar staat in Tabel 4. Ook is hier de top-10 gegeven van de soorten met het grootste aantal ingevoerde exemplaren en het grootste aantal exemplaren per waarneming. Op nummer één staat de Buizerd met 4051 waarnemingen in de gehele periode. Ook in elk van de afzonderlijke jaren is dit de soort waarvan de meeste waarnemingen zijn ingevoerd. Een goede tweede is de Slechtvalk met 3601 waarnemingen in de gehele periode. In alle drie de afzonderlijke jaren staat deze soort ook op de tweede plaats. Andere soorten die zowel in de afzonderlijke jaren als in de gehele periode in de top-10 zijn geëindigd zijn: Meerkoet, Kokmeeuw, Krakeend en Kuifeend. Soorten die niet in alle jaren in de top-10 van meest ingevoerde vogelsoorten staan zijn: Blauwe Reiger, Halsbandparkiet, Ekster, Merel, Zwarte Kraai, Koolmees, Wilde Eend en Grauwe Gans. Opvallend is het hoge aantal waarnemingen van Buizerd en Slechtvalk. De behoefte om waarnemingen van deze roofvogels, die per definitie in relatief lage aantallen voorkomen, door te geven is blijkbaar groot. Het is logisch dat de hele top-10 bestaat uit soorten die het gehele jaar

FOTO: WIM TIMMER, ouderkerk aan de amstel, 25-12-2009

De Smient komt in de winter in grote groepen voor, soms worden aantallen van wel 40.000 vogels geteld

in onze regio kunnen worden waargenomen. De lijst geeft aan wat de meest populaire soorten zijn om door te geven.

Als we alleen kijken naar het aantal waargenomen exemplaren staat de Smient overduidelijk bovenaan, met meer dan 1 miljoen vogels (1554 waarnemingen). Deze soort komt in de winter in grote groepen voor. Wanneer de enorme groep van soms wel 40.000 vogels die gedurende de hele winter pleistert op de Ouderkerkerplas enkele malen wordt doorgegeven, kan dit het aantal al aardig omhoog brengen. Ook andere in grote groepen levende watervogels die in onze waterrijke regio algemeen voorkomen staan in de top-10 van soorten met de hoogste aantallen. Het gaat dan om Brandgans, Kuifeend, Kolgans, Grauwe Gans en Meerkoet. Daarnaast mogen Grutto (Landje van Geijsel), Kievit, Spreeuw (spectaculaire slaapvluchten) en Kokmeeuw zich verheugen op hoge ingevoerde aantallen.

Wanneer we kijken naar de gemiddelde groeps grootte van de ingevoerde waarnemingen in de periode 2010-2012 ziet het top-10 lijstje er weer anders uit. Smient staat nog steeds bovenaan met gemiddeld 707 vogels per waarneming. Soorten die in de eerder besproken top-10 lijstjes niet voorkwamen maar waarvan de gemiddelde ingevoerde groeps grootte in onze regio tot de hoogste behoort zijn Goudplevier, Topper en Wulp. Vooral Topper valt op, toch geen alledaagse soort in onze regio. De ingevoerde waarnemingen van deze soort betreffen blijkbaar opvallend vaak grote groepen.

Tabel 5. Waarnemers met meer dan 1000 waarnemingen in de periode 2010-2012

waarnemer	N	waarnemer	N	waarnemer	N
Paul Tak	17895	Rinus Nieuwstad	2622	Rutger Rotscheid	1544
Fred Scholte	12881	Niels Aagaard	2522	Roely Bos	1315
Jan van Blanken	6661	Christian Kooij	2387	Auke Jansen	1248
Els Velzing	5784	Ronald Pieters	2340	Berend van Dooren	1238
Paul J. Marcus	5113	Will Schep	2330	Christiaan Knaap	1200
Philip Laan	4972	Ivan Appel	2260	Norbert van de Grint	1131
Ellen de Bruin	4489	Pim Julsing	2126	Edwin Kerssens	1064
Zainal Haberham	3043	Philip Plenckers	2084	Edial Dekker	1030
Frank van Groen	3001	Maarten Hotting	1692	Tom Visbeek	1008

Waarnemers

In de periode 2010-2012 hebben 1752 mensen één of meer vogelwaarnemingen ingevoerd in waarneming.nl in de Amsterdamse regio. Hiervan hebben 373 personen in elk van de drie jaren waarnemingen ingevoerd, 324 mensen voerden in twee van de drie jaren waarnemingen in en 1055 mensen in slechts één jaar. Het aantal waarnemers is opgelopen van 864 in 2010, via 926 in 2011 tot 1032 in 2012. De toename van het aantal waarnemingen in de periode 2010-2012 (ruim 3%) is duidelijk minder sterk geweest dan de toename van het aantal waarnemers (ruim 19%). Per waarnemer worden dus steeds minder waarnemingen doorgegeven.

Van de 1752 mensen die waarnemingen invoerden ging het bij 1201 personen om minder dan 10 waarnemingen in de jaren 2010-2012 in de Amsterdamse regio (69%), 564 mensen voerden in deze periode slechts één waarneming in (32%).

Mensen die meer dan 1000 waarnemingen invoerden staan vermeld in Tabel 5, met het aantal ingevoerde waarnemingen. Twee van deze 27 personen voerden in drie jaar tijd meer dan 10.000 waarnemingen in, Paul Tak en Fred Scholte.

Proloog

Hopelijk vormt dit overzicht van de jaren 2010-2012 een stimulans om de komende jaren een jaaroverzicht te maken van waarnemingen van het afgelopen jaar. Dit overzicht kan dan worden vergeleken met dat van voorgaande jaren. Zo kunnen we te weten komen of sprake is van goede of slechte jaren qua aantal soorten. Ook is het mogelijk de ontwikkeling van het aantal ingevoerde waarnemingen tegen het licht te houden.

In het veld met Frank van Groen

Jan van Til

INTERVIEW

De Smient komt in de winter in grote groepen voor, soms worden aantallen van wel 10.000 vogels geteld.

De dag begint vroeg op vrijdag 19 april. In de agenda staat hoe laat: 6.15 uur. En de lokatie is de bakermat van de Vogelwerkgroep Amsterdam: het Amsterdamse Bos, om precies te zijn aan het westeinde van de Bosbaan. Bij aankomst staat Frank al klaar. Het vouwfietsje reeds uitgevouwen. De tablet en kijker in de aanslag. Ook ik trek m'n fiets uit de auto. We kunnen direct vertrekken. De opdracht die deze ochtend op het programma staat behelst het inventariseren van broedvogels in het gebied dat gelegen is aan de zuidkant van het Nieuwe Meer. We fiets-wandelen twee uur lang en komen in totaal twee mensen tegen.

Op dit uur is het bos van de vogels. Frank – sinds 2007 voorzitter van de Vogelwerkgroep Amsterdam – geniet het privilege om zich beroepshalve op vogels te kunnen richten als inventariseerder voor het onderzoeksbureau Van der Goes & Groot en als reis-leider van natuurreizen voor het reisbureau SNP Natuurreizen. Met beide bureau's werkt Frank al jaren samen. Bij Van der Goes & Groot ging hij 15 jaar geleden aan de slag om de flora in kaart te brengen, later maakte hij daar de switch naar de vogelfauna. Voor SNP heeft hij intussen al 90 reizen begeleid. Reizen naar verre bestemmingen in de wereld: zo'n beetje alle landen van Zuid-Amerika, maar ook